

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА УСТАНОВА
«УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ»
(УКРНДІЕП)

СХВАЛЕНО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Вченою радою УКРНДІЕП
Протокол від «17» 07 2020 р.
№ 3

Директор УКРНДІЕП

[Signature]
Анатолій ГРИЦЕНКО

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
науково-дослідної установи
«Український науково-дослідний інститут екологічних проблем»
на період 2020 - 2030 років

Введено в дію наказом директора
від 31 серпня 2020 р. № 160

Харків
2020

ВСТУП

Згідно із Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – є невід'ємною умовою сталого економічного та соціального розвитку України.

Науково-дослідна установа «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» (УКРНДІЕП) є однією з провідних наукових організацій у системі охорони навколишнього природного середовища України, яка підпорядкована Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України.

Основною метою діяльності установи є наукове забезпечення державної політики в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів, екологічної та радіаційної безпеки, а також виконання міжнародних зобов'язань України, що випливають з підписаних конвенцій, угод, договорів, тощо. Серед наукових напрямків, що сформовані в установі, значного розвитку набула нормотворча діяльність. Її результати втілюються у законодавчих актах, екологічних стандартах та нормативах, які регулюють суспільні відносини щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини.

Фахівці УКРНДІЕП є визнаними лідерами у таких наукових напрямках охорони довкілля, як екологічне нормування, екологічний моніторинг, комплексне оцінювання якості вод, екологічна гідрогеологія, охорона повітряного басейну, наукове забезпечення розвитку мереж природних територій, що підлягають особливій охороні, управління промисловими відходами, картографічні методи подання матеріалів дистанційної зйомки території та інші. Установа очолювала і брала участь у виконанні робіт з вирішення складних природоохоронних проблем на міжнародному, державному, регіональному та локальному рівнях.

Проте стрімкий розвиток суспільства взагалі, та в галузі охорони довкілля зокрема, вимагає постійно переглядати цілі та шляхи розвитку науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем». Це обумовлює необхідність сформувати цілісне бачення стратегії розвитку установи в рамках досягнення цілей сталого розвитку на національному рівні, стратегії розвитку охорони довкілля, удосконалення контролю та технологічного забезпечення охорони

навколишнього природного середовища, поширення інноваційних розробок тощо.

Стратегія розвитку науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» включає формулювання орієнтирів і пріоритетних завдань, а також основних заходів для їх досягнення. Основоположним принципом формулювання вищезазначених орієнтирів та завдань було те, що розвиток установи має бути невід’ємно пов’язаний зі сталим розвитком екологічних інтересів суспільства України, збалансованим природористуванням та інноваційним розвитком наукової сфери загалом. Виходячи з цього, Стратегія розвитку УКРНДІЕП спрямована на наукове забезпечення заходів в сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального природокористування та екологічної безпеки.

1 МЕТА СТРАТЕГІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Розроблення даної Стратегії є нагальною необхідністю відповідати соціально-орієнтованим поступам світової спільноти у забезпеченні невід’ємного права людини на чисте довкілля та безпечне життя для всіх прийдешніх та наступних поколінь.

Короткий слоган місії діяльності науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» є провідна наукова та науково-прикладна діяльність задля вирішення екологічних проблем. В своїй суті вона відповідає Місії та Стратегії Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України.

Основною метою Стратегії розвитку УКРНДІЕП на період до 2030 року є визначення пріоритетних завдань діяльності установи, виконання яких відповідає наступним тематичним напрямам сталого розвитку України, а саме: напрям 6 «Забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією», напрям 11 «Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів» та напрям 15 «Захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття», згідно Указу Президента України від 30 вересня 2019 р. №722/2019 «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Важливим також залишається створення умов для виховання нових та збереження високого наукового рівня кваліфікованих екологів, розвитку сучасної матеріально-технічної бази наукових досліджень, що відповідає рівню кращих світових зразків та

реалізує можливості інноваційного підходу до забезпечення лідерських позицій нашої країни вже у найближчій перспективі.

Основним напрямком політики УКРНДІЕП є створення умов для збереження та відновлення природних ресурсів задля забезпечення життя та здоров'я людини.

2 ТЕРМІНИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Стратегія розвитку діяльності УКРНДІЕП має реалізовуватися у два етапи, а саме: до 2025 року – найближча перспектива, до 2030 рік – віддалена перспектива. Для них визначені напрями діяльності, цільові орієнтири та очікувані результати. Таким чином, досягається етапність розвитку установи, коли виконання одних задач створює передумови для успішного досягнення інших цілей. У разі дострокового досягнення певних результатів або змін у соціально-політичній, господарській або науково-організаційній сфері цільові орієнтири можуть своєчасно змінюватися або доповнюватися.

3 ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Очікується, що в результаті реалізації даної Стратегії к 2030 року УКРНДІЕП буде відповідати таким критеріям:

- наукового координатора з наукового супроводу та виконання загальнонаціональних програм з охорони довкілля;
- провідного наукового центру з вирішення світових та національних екологічних проблем;
- визнання Аналітичного Центру установи, акредитованого Держстандартом України на міжнародному рівні;
- подальшого розвитку науково-дослідної та навчально-методичної бази науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем»;
- учасника науково-виробничих кластерів регіонального та загальнодержавного масштабу
- підготовки фахівців вищої наукової кваліфікації до рівнів європейського простору вищої освіти.

4 ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ УКРНДІЕП

Всесоюзний науково-дослідний інститут з охорони вод (ВНДІВО) було створено 31 березня 1971 р. на базі Харківських науково-дослідних лабораторій Всесоюзного науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації ім. О. М. Костякова наказом Мінводгоспу СРСР від 31 березня

1971р. № 77 згідно рішення колегії Держкомітету СРСР з науки і техніки від 19 березня 1971 р. № 18.

Наказом Мінприроди України від 29 листопада 1991 р. № 40 на підставі Указу Президії Верховної Ради України від 30 серпня 1991 р. та Постанови Кабінету Міністрів України від 24 серпня 1991 р. № 227 ВНДІВО перейменовано в Український науковий центр охорони вод (УкрНЦОВ) і передано в підпорядкування Мінприроди України.

Наказом Мінекобезпеки України від 25 лютого 1997 р. № 24 УкрНЦОВ реорганізовано в Український науково-дослідний інститут екологічних проблем (УкрНДІЕП) Мінекобезпеки України.

Згідно з Указом Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1573/99 УкрНДІЕП підпорядковано Міністерству екології та природних ресурсів України.

Наказом Мінприроди України від 16 жовтня 2013 р. № 425 державне підприємство «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» перетворено в науково-дослідну установу «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» (УКРНДІЕП).

Згідно з Постановою КМУ від 02.09.19 р. № 829 Міністерство екології та природних ресурсів України (Мінприроди України) перейменовано на Міністерство енергетики та захисту довкілля України (Мінекоенерго України).

Постановою КМУ від 27 травня 2020 р. № 425 Міністерство енергетики та захисту довкілля України (Мінекоенерго України) перейменовано на Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України.

5 ФОРМА ВЛАСНОСТІ УКРНДІЕП

Згідно зі Статутом, затвердженим наказом Мінприроди України від 23.11.2016 р. № 438 (у редакції наказу Мінекоенерго України від 22.11.2019 р. № 444), науково-дослідна установа «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» є державною бюджетною неприбутковою установою, яка самостійно організує роботу з питань статутного спрямування в системі Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, створена з метою наукового забезпечення діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України щодо реалізації державної політики в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів, екологічної та радіаційної безпеки, а також виконання міжнародних зобов'язань України, що випливають з підписаних угод та договорів.

Науково-дослідна установа «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» включена до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань Міністерства юстиції України.

В УКРНДІЕП діє *Аналітичний центр (АЦ)*, система вимірювань якого відповідає вимогам ДСТУ ISO 10012:2005, свідоцтво про відповідність № 01-0076/2018 від 20.07.2018 р., чинне до 20.07.2021 р., видане ДП «Харківським регіональним науково-виробничим центром стандартизації, метрології та сертифікації»

Основні напрямки наукової діяльності АЦ:

- нормативно-методичне, метрологічне забезпечення вимірювань показників якості об'єктів довкілля і джерел їх забруднення для цілей державного й відомчого контролю та моніторингу;
- розроблення, оцінювання придатності методик вимірювань показників якості об'єктів довкілля і джерел їх забруднення;
- проведення міжлабораторних порівнянь результатів вимірювань показників якості об'єктів довкілля і джерел їх забруднення;
- встановлення екологічних нормативів, гранично допустимих нормативів токсичності зворотних вод на скиді у водний об'єкт та нормативів екологічної безпеки;
- здійснення мікробіологічного та екотоксикологічного моніторингу компонентів довкілля і джерел їх токсикогенного забруднення методом біотестування;
- вимірювання показників якості об'єктів довкілля і джерел їх забруднення.

6 МІСІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ УСТАНОВИ «УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ»

Місія науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем», складається з таких основних напрямів діяльності:

- дослідження і розробка в галузі природничих та технічних наук;
- здійснення інших видів виробничо-комерційної, посередницької, господарської діяльності згідно з законодавством України;
- розроблення основ державної екологічної політики;
- розроблення правових, нормативних, економічних та організаційних основ управління природоохоронною діяльністю;
- розвиток наукових основ моніторингу та управління станом вод річкових басейнів; дослідження міських стічних вод;

наукове, методичне, метрологічне, приладове, програмно-інформаційне, правове та організаційне забезпечення екологічного та радіаційного моніторингу;

розроблення екологічних програм, схем і нормативів, комплексних природоохоронних заходів, оцінки впливу на довкілля (ОВД), стратегічної екологічної оцінки (СЕО), визначення екологічних ризиків та дослідження наукових проблем екологічного аудиту;

розроблення комплексних природо- та водоохоронних заходів на регіональному, галузевому рівнях, а також на рівні окремих підприємств і об'єктів господарювання;

розроблення заходів та ліквідація наслідків надзвичайних екологічних ситуацій природного та антропогенного походження;

розроблення методичних посібників та інструкцій обстеження зон надзвичайних екологічних ситуацій;

розроблення екологічно безпечних технологій та систем водовідведення;

розроблення систем та методів управління промисловими відходами; аналіз стану повітряного басейну та розроблення заходів щодо його охорони;

наукове забезпечення розвитку мереж природних територій, що підлягають особливій охороні;

дослідження у сфері організації, охорони та використання природно-заповідного фонду та збереження біологічного різноманіття;

науково-методичне забезпечення діяльності державних установ, які здійснюють управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки та природокористування;

розробка програм моніторингу довкілля, охорони, відтворення, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічної та радіаційної безпеки територій та акваторій;

виконання досліджень, пов'язаних з підготовкою та видачею екологічних сертифікатів;

розробка та впровадження економічного механізму природокористування;

наукове забезпечення страхування екологічного ризику;

забезпечення систем моніторингу та контролю стану навколишнього природного середовища вимірювальною інформацією;

розроблення, вдосконалення та впровадження метрологічного забезпечення вимірювань у природоохоронній галузі, у т. ч. методик їх вимірювань;

наукове обґрунтування та розробка проектів створення та організації об'єктів та територій природоохоронного фонду України;

участь, в межах компетенції, у здійсненні державного нагляду (контролю) щодо дотримання законодавства України з охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів;

проведення перевірки дотримання природоохоронного законодавства України природокористувачами на їх замовлення;

створення, впровадження та забезпечення діяльності автоматизованих систем, банків даних, інформаційно-аналітичних та картографічних сервісів;

підготовка спеціалістів вищої наукової кваліфікації.

Вищезазначені напрямки діяльності УКРНДІЕП передбачають десять основних пріоритетів, що характеризують місію та стратегію розвитку установи, а саме:

1. Наукове обґрунтування державної екологічної політики у сфері раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів: формування пропозицій щодо удосконалення національного законодавства та діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у цій сфері, обґрунтування та розроблення нормативно-методичних основ з природоохоронної діяльності на державному, регіональному та об'єктовому рівнях, наукова експертиза проектів нормативно-правових актів та інших матеріалів.

2. Науково-організаційна діяльність: оптимізація структури УКРНДІЕП відповідно до напрямів наукових досліджень та статутної діяльності; науково-методичне забезпечення функціонування наукових підрозділів установи за напрямками природоохоронної діяльності; координація підготовки наукових кадрів установи відповідно до перспективних напрямків наукових досліджень.

3. Науково-дослідна діяльність: виконання фундаментальних, прикладних та пошукових досліджень в рамках програм Мінекоенерго, Національного фонду досліджень та інших замовників наукової продукції, зокрема з питань:

- формування природоохоронної стратегії природокористування та виробничої діяльності, розроблення методів сталого управління природними ресурсами та прогнозування у цій сфері;

- науково-методичне забезпечення великомасштабних досліджень складових довкілля, осучаснення та підвищення інформативності природоохоронних рішень, удосконалення моніторингу довкілля та ведення

відповідних досліджень суміжних наземних та космічних спостережень за складовими навколишнього природного середовища;

- розроблення нових підходів та технологічних рішень проблем водокористування;

- розроблення комплексних природоохоронних заходів щодо збереження, охорони та сталого використання природних ресурсів.

4. Розвиток сучасних форм та засобів інформаційного забезпечення наукових досліджень: організація та функціонування інформаційного центру сучасних форм та засобів інформаційного забезпечення наукових досліджень; організація оперативної взаємодії з Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України з питань надання поточної та необхідної інформації для виконання замовлень та поточних завдань.

5. Вдосконалення екологічних стандартів України до рівня міжнародних: вдосконалення екологічних стандартів України до рівня міжнародних, співпраця з ТК 82 «Охорона довкілля» з метою впровадження національних стандартів у сфері екологічного управління, екологічного маркування, у тому числі, що стосується гармонізації з міжнародними, термінів та визначень понять.

6. Розширення міжнародного співробітництва та престижу установи: імплементація в Україні ключових напрямків плану дій Програми ООН із захисту довкілля та ЮНЕП та в програмі Горизонт; співпраця з міжнародними організаціями у сфері природоохоронної діяльності; участь у міжнародних програмах і проектах, двосторонніх наукових конкурсах, виконання науково-дослідних робіт на замовлення закордонних установ, підприємств або фондів.

7. Впровадження наукових розробок:

До Кабінету Міністрів України надано пропозиції щодо розроблення Порядку створення та функціонування інформаційно-аналітичних систем даних про якість атмосферного повітря на рівні зон та агломерацій, які було включено у відповідний проект Постанови КМУ;

До Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України надано підготовлений фахівцями установи «Звіт про реалізацію національної екологічної політики України»; проект національного стандарту «Якість повітря. Викиди стаціонарних джерел. Визначення масової концентрації твердих частинок PM10 та PM2,5»; План дій щодо захисту екосистемних функцій водно-болотних угідь, які забезпечують здійснення основних екосистемних послуг, що надають водно-болотні угіддя; Проект Порядку залучення спеціалістів і науковців до консультацій з проведення стратегічної

екологічної оцінки; проект «Інструкції про порядок розробки гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами»; розробка комплексних заходів щодо попередження та зменшення забруднення шельфу Чорного і Азовського морів із точкових джерел забруднення. Також, науковцями УКРНДІЕП щорічно подаються до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України аналітичні розрахункові матеріали щодо: прийняття управлінських рішень для забезпечення екологічної безпеки населення України та суміжних країн з урахуванням взаємного транскордонного впливу на якість атмосферного повітря АЕС; результатів транскордонного екологічного моніторингу української частини дельти Дунаю; оцінки екологічного стану територій і наземних екосистем та впливу на них об'єктів господарювання, тощо.

В органах Держекоінспекції, Держводагентства і ДСНС впроваджується методика віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод;

У вимірювальних підрозділах територіальних органів Державної екологічної інспекції України впроваджувалась «Методика розрахунку невизначеності результатів вимірювань, що здійснюються у сфері законодавчо регульованої метрології під час контролю стану навколишнього природного середовища» для оцінювання невизначеності результатів, отриманих за методиками вимірювань без встановлених метрологічних характеристик, і представлення цих результатів відповідно до Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність»;

В системі Держводагентства впроваджуються рекомендації щодо попередження забруднення водних екосистем концентрованими стічними водами харчової промисловості, що можуть використовуватись під час модернізації існуючих локальних очисних споруд, а також під час проектування, будівництва, реконструкції локальних очисних споруд підприємств харчової промисловості, у тому числі в сільській місцевості;

В системі Департаментів екології та природних ресурсів обласних і міських держадміністрацій впроваджуються рекомендації щодо:

1) запропонованих алгоритмів здійснення комплексної оцінки якості води та екологічного стану поверхневих водних об'єктів;

2) проведення моніторингу довкілля на локальному, регіональному та державному рівнях;

3) прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо вибору пріоритетних технологій екологічно безпечного водовідведення з територій населених пунктів України.

8. Науково-просвітницька діяльність: популяризація наукових екологічних знань в галузі забезпечення екологічної безпеки людини; консультативна співпраця з екологічними громадськими організаціями;

розроблення науково-методичних матеріалів для забезпечення навчального процесу в закладах вищої освіти; створення навчально-методичних циклів підготовки громадських екологів для об'єднаних територіальних громад.

9. Підготовка висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів:

- надання якісних освітніх послуг;
- підготовка висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вищої освіти через аспірантуру та докторантуру;
- забезпечення діяльності спеціалізованих вчених рад на базі УКРНДІЕП.

7 ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ УКРНДІЕП

Організаційні завдання:

- омолодження складу наукових працівників;
- збільшення частки недержавного фінансування (10 % на рік);
- забезпечення фінансової стабільності установи;
- нарощування кадрового потенціалу, у тому числі за рахунок аспірантури;
- модернізація матеріально-технічної бази для виконання науково-дослідних робіт (поетапне оснащення лабораторним обладнанням, комп'ютерною технікою, проведення капітального ремонту в приміщеннях будівлі установи та інш.);
- забезпечення чисельного та якісного росту результатів наукової діяльності готових для впровадження та використання у комерційній діяльності;
- приведення структури установи у відповідність з основними напрямками діяльності Міністерства;
- оптимізувати чисельний і кваліфікаційний склад структурних підрозділів відповідно до напрямків та завдань наукової діяльності;
- створення групи патентно-ліцензійної діяльності у складі відділу міжнародного співробітництва та науково-технічної інформації;
- забезпечення захисту авторських прав на результати робіт, які виконуються за рахунок бюджетних коштів;
- приведення кількості аспірантів у повну відповідність потребам організації;
- забезпечення всіх структурних підрозділів державними замовленнями;
- організація та проведення міжнародних конференцій з залученням

наукових установ України та зарубіжжя. Розширення тематики конференції та контроль впровадження рішень.

Наукові завдання:

- наукове забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України природоохоронного спрямування;
- науковий супровід вирішення екологічних проблем на державному, регіональному, галузевому та локальному рівнях;
- розробка комплексних водо- та природоохоронних заходів на басейновому та адміністративному рівнях;
- розробка законодавчо-нормативного забезпечення і проведення проектно-пошукових робіт щодо збереження природних територій, які потребують особливої охорони – Всеєвропейської екомережі та її складових: водно-болотних угідь міжнародного значення, Смарагдової мережі та природно-заповідного фонду України;
- популяризація результатів дослідження з проблем екологічної безпеки як власних, так і інших наукових організацій;
- сприяння забезпеченню екологічної безпеки;
- стійкий розвиток природно-господарських систем;
- забезпечення ефективної правової охорони та обліку результатів наукової діяльності;
- розроблення теоретичних та методологічних основ екологічно-стійкого розвитку природно-господарських систем в умовах зміни клімату;
- розробка підходів, принципів, методів оцінки та картографування (ГІС) як основи управління екологічним станом;
- оцінка ризиків впливів природних та антропогенних чинників на екологічний стан довкілля територій України;
- нормативно-методичне, метрологічне забезпечення екологічного контролю;
- розроблення сучасних та інноваційних технологій очищення стічних вод;
- дослідження впливу залишків медичних препаратів на біоценози очисних споруд і поверхневих водних об'єктів та розроблення методів їх детоксикації для захисту елементів довкілля від їх негативного впливу;
- моніторинг якості поверхневих, підземних і стічних вод за хімічними та мікробіологічними показниками;
- проведення міжлабораторних порівнянь результатів вимірювань показників якості об'єктів довкілля і джерел їх забруднення.

Стратегічні завдання УКРНДІЕП:

7.1. Науково-дослідна діяльність установи:

1) розвиток фундаментальної науки – якісно новий рівень за рахунок створення міждисциплінарних напрямів наукових досліджень, в т.ч. отримання нових знань в галузі природоохоронної діяльності, доведення результатів фундаментальних наукових досліджень до зацікавлених органів влади та інших суб'єктів;

2) розвиток прикладної науки – якісно новий рівень за рахунок створення інноваційної конкурентоспроможної наукової продукції, найбільш перспективної для комерціалізації, що має інтерес для замовників.

3) розширення наукового співробітництва з різними структурами, збільшення фінансування науково-дослідної діяльності за рахунок участі у конкурсах, грантах.

Координація наукових досліджень і виконання функцій головної установи з розробки та реалізації програми.

При плануванні наукових досліджень науковці УКРНДІЕП повинні виходити з розуміння отримання результатів практико орієнтованого спрямування та максимального їх впровадження в екологічну безпеку країни.

Довгостроковий період до 2030 року.

Пріоритетні напрями наукових досліджень повинні базуватися на принципах переходу від парадигми раціонального використання складових довкілля, менеджменту до моделей сталого розвитку функціонування із забезпеченням екологічної безпеки планованої діяльності та здійснення наукового супроводу.

1. Розвиток та впровадження моделей сталого розвитку шляхом використання та удосконалення сучасних процедур оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО).

2. Науковий супровід системи постійно діючого загальнодержавного моніторингу впливу на об'єкти навколишнього природного середовища на підприємствах підвищеної екологічної небезпеки в агломераціях.

3. Наукове супроводження процесу досягнення Україною національних цільових показників до протоколу про воду та здоров'я.

4. Наукове обґрунтування і розробка програм екологічного оздоровлення територій, у тому числі річкових басейнів.

5. Розробка програм екологічного моніторингу та визначення екологічних індикаторних показників.

6. Наукова еколого-експертна оцінка проектів господарської діяльності та існуючої екологічної ситуації в Україні.

7. Вирішення практичних питань зменшення впливу на довкілля твердих побутових відходів.

Для формування стратегії на довгостроковий період необхідне:

1) забезпечення якості наукових досліджень та підняття їх рейтингу на національному та міжнародному рівнях;

2) формування та розвиток наукових шкіл за окремими пріоритетними напрямками досліджень як основи удосконалення структури установи;

3) забезпечення якості наукових кадрів шляхом підвищення кваліфікації та стажування;

4) активізація науково-методичної та науково-експертної роботи, надання рекомендацій та пропозицій до органів законодавчої та виконавчої влади, комерційних структур та ін.

7.2 Діяльність у сфері інтелектуальної власності

У вирішенні питань авторського права УКРНДІЕП базується на принципах конструктивності та взаємодії, добровільності та прийняття реальних зобов'язань, взаємної поваги та пошуку компромісних рішень. Усі вони безпосередньо стосуються практики застосування ситуацій авторських прав під час створення та використання ОПВ.

Для запровадження договірних відносин у сфері інтелектуальної власності УКРНДІЕП застосовує документи, затверджені спільним Наказом Міністерства освіти і науки України та Міністерства праці і соціальної політики України від 28.12.2004 № 986 «Про затвердження зразків документів», а саме:

- повідомлення про створення об'єкта промислової власності;
- договір про розподіл майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, створені при виконанні службових обов'язків і (або) окремого доручення роботодавця;
- договір між творцем (творцями) і роботодавцем про передання права на одержаний охоронного документа на об'єкти права інтелектуальної власності, створені у зв'язку з виконанням трудового договору;
- договір між роботодавцем і творцем про винагороду;
- ліцензійний договір про надання дозволу на використання комерційної таємниці;
- договір між співавторами про вклад у створення об'єкта права інтелектуальної власності та розподіл винагороди;
- договір про добросовісне заохочення за використання раціоналізаторської пропозиції.

Оскільки у даному випадку має місце поєднання різних правових аспектів відповідних галузей права (трудове право та право інтелектуальної

власності), в практичній роботі УКРНДІЕП запроваджує окремі види зазначених договорів. Зокрема, додатками до трудового договору (контракту) із науковими працівниками укладено та укладаються наступні види договорів:

- договір про розподіл майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, створені при виконанні службових обов'язків і (або) окремого доручення роботодавця;

- договір між роботодавцем і автором (авторами) про майнові права на комп'ютерну програму, створену при виконанні службових обов'язків і (або) окремого доручення роботодавця та відповідну винагороду тощо.

Задачі розвитку діяльності у сфері інтелектуальної власності на найближчу (до 2025 р.) перспективу:

- постановка на баланс усіх чинних патентів, що використовуються під час проведення науково-дослідних робіт та надання платних послуг;

- включення до перспективних планів НДР наукових розробок, що є потенційними об'єктами для подальшого ліцензування;

- збільшення кількості заявок на винахід порівняно із заявками на корисну модель, за кожним з напрямів науково-дослідної діяльності;

- захист авторських прав усіх наукових видань, що підготовлені співробітниками УКРНДІЕП в рамках виконання трудових відносин;

- підвищення кваліфікації наукових співробітників та навчання аспірантів з питань ліцензування та патентування наукової продукції.

Задачі розвитку діяльності у сфері інтелектуальної власності на віддалену (2025-2030 рр.) перспективу:

- ліцензування наукових розробок з окремих напрямів науково-дослідної діяльності: природоохоронних та інформаційних технологій; окремі рішення програм державного та регіонального рівня щодо природоохоронної діяльності; розрахункові програми щодо управлінських рішень, в тому числі для проведення ОВД та виконання СЕО, для тощо;

- міжнародне патентування окремих видів наукової продукції.

7.3 Діяльність з комерціалізації наукових розробок

Інвестиційна привабливість наукових розробок УКРНДІЕП стримується нестабільністю ринку наукової продукції, оскільки більшість таких робіт спрямовано на підвищення екологічної безпеки планованої діяльності. Проте, наукові розробки, що спрямовані на одержання максимальної окупності капіталовкладень, раціональне використання матеріальних і трудових ресурсів, залишаються потенційно привабливими навіть за умов економічної кризи.

У сфері діяльності УКРНДІЕП пріоритетними тематиками досліджень, до яких доцільно залучення коштів вітчизняних і іноземних інвесторів, є:

- наукові методичні та інформаційно-технологічні розробки з дистанційного зондування окремих складових довкілля, оцінювання їхнього ресурсного потенціалу, картографування;

- науково-методичні та інформаційно-технологічні розробки щодо взаємовпливу гірничо-збагачувальних комбінатів, розташованих на евтрофних водних об'єктах та окремих складових довкілля щодо процесів евтрофування;

- створення систем автоматизованого спостереження за впливом на навколишнє природне середовище об'єктів підвищеної екологічної небезпеки.

Наукова тематика з охорони і раціонального використання природних ресурсів України малорозроблена для позадержавних інвестицій, оскільки передбачає економічну вигоду і одержання прибутку у загальнодержавному обсязі. Тому для усіх наукових розробок з охорони довкілля, попередження розвитку різних негативних явищ та оцінювання їх розмірів доцільним є залучення державних і позадержавних коштів.

Тематика НДР, що виконується УКРНДІЕП з міністерствами, відомствами, організаціями та підприємствами різних форм власності відповідає напрямам статутної діяльності установи і є прямим продовженням наукових досліджень, що проводилися в рамках бюджетної науково-дослідної тематики. Загальна схема наукового процесу виглядає наступним чином: «фундаментальні дослідження (розроблення наукових основ певного виду діяльності, методології тощо) → прикладні дослідження (технологічні та методичні розробки) → апробація та впровадження наукових розробок на конкретних об'єктах (міністерства, відомства, організації та підприємства). Змістом переважної більшості господарчих договорів є саме апробація та впровадження прикладних наукових розробок установи, тобто їх адаптація до конкретних природних та соціально-економічних умов, а також авторський супровід їхньої реалізації.

Задачі розвитку діяльності у сфері комерціалізації на найближчу (до 2025 р.) перспективу:

- фінансування витрат на відрядження для апробації та впровадження наукових розробок за рахунок тих установ, де проводяться ці роботи, і які зацікавлені у впровадженні інноваційної продукції для підвищення ефективності своєї діяльності;

- розроблення бізнес-планів з найбільш комерційно привабливих інноваційних розробок у сфері дистанційного зондування об'єктів природного середовища, оцінювання їхнього ресурсного потенціалу, картографування, інформаційних технологій раціонального природокористування, управління якістю складових довкілля.

- участь у проєктах регіонального розвитку Харківської області та інших регіонів України, розширення ділової співпраці з представниками бізнесу та територіальних громад.

Задачі розвитку діяльності у сфері комерціалізації на віддалену (2025-2030 рр.) перспективу:

- формування науково-виробничих програм дій за основними статутними напрямками досліджень.

7.4 Підготовка наукових кадрів

Задачі розвитку діяльності з підготовки кадрів на найближчу (до 2025 р.) перспективу:

1. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні, здатних розв'язувати комплексні проблеми у галузі охорони навколишнього природного середовища, демонструвати свою авторитетність, інноваційність, високий рівень самостійності, академічну та професійну доброчесність, здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

2. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора наук, здатних розв'язувати соціально значущі системні проблеми у галузі екології, охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки.

3. Втілення інноваційних підходів в освітній процес з урахуванням вимог ринку та потреб стейкхолдерів.

4. Збір, аналіз інформації про якість навчання та викладання, у тому числі шляхом опитувань учасників освітнього процесу.

6. Підвищення відповідальності наукових керівників/наукових консультантів та аспірантів/докторантів за якість і своєчасність виконання індивідуального плану роботи і підготовку дисертацій.

7. Періодичний розгляд питання щодо якості підготовки наукових кадрів, ефективності наукового керівництва/консультування.

Задачі розвитку діяльності з підготовки кадрів на віддалену (2025-2030 рр.) перспективу:

1. Забезпечення якісної підготовки висококваліфікованих наукових кадрів в галузі екології, зокрема докторів філософії і докторів наук, за

розробленими в УКРНДІЕП освітньо-науковими програмами, що відповідають сучасним вимогам ринку праці та кваліфікаційним вимогам.

2. Запровадження інноваційних підходів, методів та форм навчання.

3. Удосконалення системи внутрішнього управління та забезпечення якості освітньо-наукової діяльності в УКРНДІЕП.

4. Запровадження варіативних форм навчання, зокрема он-лайн, дистанційне, дуальне, в освітній процес.

5. Формування політики доброчесності і забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності викладачами та здобувачами.

7.5 Розвиток міжнародної співробітництва

Основними напрямками міжнародної діяльності УКРНДІЕП є імплементація в Україні ключових напрямків плану дій Програми ООН із захисту довкілля та ЮНЕП та в програмі Горизонт; співпраця з міжнародними організаціями у сфері природоохоронної діяльності; участь у міжнародних програмах і проектах, двосторонніх наукових конкурсах, виконання науково-дослідних робіт на замовлення закордонних установ, підприємств або фондів.

Система заходів з підвищення ефективності міжнародного співробітництва складається з інтенсифікації міжнародної діяльності з використанням власних можливостей УКРНДІЕП та міжнародна діяльність за підтримки профільного Міністерства та НАНУ.

Заходи з інтенсифікації міжнародного співробітництва Інституту з використанням власних можливостей:

- удосконалення системи координації міжнародної діяльності установи (розгляд питань міжнародної діяльності на Вченій Раді, посилення координації міжнародної діяльності та менеджменту міжнародних проектів, тощо);
- розробка пропозицій щодо корегування національних (галузевих) програм наукових досліджень з урахуванням пріоритетів міжнародної політики у сфері екології, захисту довкілля та збалансованого природокористування та розробка пропозицій для розширення та поглиблення співпраці з провідними закордонними науковими центрами, фондами, програмами;
- систематичний моніторинг інформації про конкурси міжнародних проектів з галузевої тематики та в суміжних областях та своєчасне доведення її до науковців - потенційних учасників проектів. Цілеспрямований пошук партнерів та координаторів консорціумів для сумісного подання та виконання спільних міжнародних проектів у програмі досліджень та інновацій ЄС "Горизонт 2020" та інших за напрямками охорони навколишнього середовища - ENVIRONMENT;

- сприяння стажуванню та академічним обмінам молодих вчених УКРНДІЕП з провідними закордонними науковими центрами та їх участі у закордонних міжнародних конференціях та семінарах,
- активне залучення до міжнародного співробітництва аспірантів, молодих науковців та вчених середньої ланки з вільним володінням англійською мовою та сучасними комунікаційними технологіями. Створення в установі групи молодих вчених – кадрового резерву менеджерів міжнародних проектів, підвищення їх потенціалу з менеджменту міжнародних проектів;
- удосконалення англійської версії сайту УКРНДІЕП та оновлення її інформаційного насичення для створення привабливого іміджу та посилення інформованості міжнародної наукової спільноти щодо основних напрямів наукової діяльності, наукових здобутків, можливостей плідної співпраці з закордонними науковцями.

7.6 Співробітництво зі стратегічними партнерами

Стратегічними партнерами УКРНДІЕП є науково-дослідні установи НАН України, ДУ «Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України», ДНУ «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України, Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління Мінекоенерго, вищі навчальні заклади МОН України, які мають кафедри або здійснюють підготовку кадрів та наукові дослідження за профілем діяльності установи.

Основні напрями співробітництва УКРНДІЕП зі стратегічними партнерами:

- 1) проведення спільних наукових досліджень в межах державних та міжнародних програм та проектів;
- 2) підготовки спільних доповідей, рецензування наукових публікацій, обміну науковою інформацією та періодичними виданнями;
- 3) організації і проведення семінарів, конференцій, круглих столів, проведення стажування аспірантів та наукових працівників тощо;
- 4) спільного використання у наукових дослідженнях приладів та обладнання.
- 5) підготовки спільних науково-практичних рекомендацій;
- 6) підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації.
- 7) підготовка спільних наукових публікацій, підвищення кваліфікації, стажування на базі сторін, обмін професійним досвідом, інформацією, що має значення для наукової та освітньої діяльності.

ВИСНОВКИ

SWOT-аналіз для УКРНДІЕП

Сильні сторони	Питання, які потребують вирішення
<p>Накопичення та можливість подальшого розроблення науково-методичної бази щодо охорони довкілля</p> <p>Багаторічний досвід наукових досліджень з природоохоронної діяльності як в Україні, так і за кордоном (майже 50-тирічний досвід)</p> <p>Актуальність робіт, що виконуються для потреб господарського комплексу України</p> <p>Високий професійний рівень наукових кадрів</p> <p>Оперативне виконання замовлень органів центральної виконавчої влади у сфері природоохоронної діяльності</p>	<p>Збалансованість бюджетного та можливостей іншого фінансування з урахуванням науково-технічного потенціалу установи</p> <p>Організація оперативної взаємодії з Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України з питань надання поточної та необхідної інформації для виконання замовлень та поточних завдань.</p> <p>Необхідність нарощування наукового потенціалу та підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації</p>

Можливості	Загрози
<p>Участь у проведенні стратегічних досліджень спрямованих на вирішення пріоритетних наукових та науково-технічних задач України.</p> <p>Наукове забезпечення міжнародних зобов'язань України.</p>	<p>Ризик зменшення обсягів державного замовлення.</p> <p>Втрата наукових напрямків та кадрів.</p> <p>Ризики природних та техногенних катастроф.</p> <p>Невідповідність структури статей витрат державного замовлення фактичним витратам.</p>